

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Nc/6/2021
Identifikačné číslo spisu: 1114214524
Dátum vydania rozhodnutia: 09.08.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Igor Belko
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:1114214524.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne W. N., nar. XX. V. XXXX, bytom v T. č. XX, zastúpenej advokátskou kanceláriou hbr advokáti s. r. o., so sídlom v Bratislave, Kalinčiakova 33, IČO: 47 239 310, proti žalovanej Slovenskej republike, v mene ktorej koná Sociálna poisťovňa, so sídlom v Bratislave, Ul. 29. augusta č. 8 a 10, o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 17C/72/2016, o námietke zaujatosti vznesenej žalobkyňou voči sudkyňi Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2Co/54/2019, takto

rozhodol:

Sudkyňa Krajského súdu v Bratislave JUDr. Michaela Králová nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2Co/54/2019.

Odôvodnenie

1. Žalobkyňa v prebiehajúcom odvolacom konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2Co/54/2019 uplatnila námietku zaujatosti (doručenú Krajskému súde v Bratislave 8. júla 2021) voči sudkyňi Krajského súdu v Bratislave JUDr. Michaela Královej (ktorá je predsedníčkou senátu v uvedenej veci). Žalobkyňa má dôvodnú pochybnosť o nezaujatosti namietanej sudkyne, a to pre jej pomer k právnomu zástupcovi žalobkyne, nakoľko tento v minulosti zastupoval tretiu osobu (Mgr. X. N.) v súdnom konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 20Cop/10/2019 pred senátom, ktorý má rovnaké zloženie ako senát 2Co v prejednávanej veci. V súvislosti s konaním vedeným na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 20Cop/10/2019 právny zástupca spísal v mene svojej mandantky oznámenie o skutočnostiach nasvedčujúcich spáchaniu trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa a marenia spravodlivosti, ktorého sa mala dopustiť JUDr. Michaela Králová. Oznámenie bolo uznesením Okresného riaditeľstva Policajného zboru Bratislava I z 11. apríla 2021 odmietnuté, pretože nebol dôvod na začatie trestného stíhania. Hoci namietaná sudkyňa nemá žiaden pomer k žalobkyňi, práve z dôvodu trestného konania, ktoré bolo vedené proti namietanej sudkyňi v období rokov 2019 až 2021 z podnetu tretej osoby (Mgr. X. N.) v mene ktorej vystupoval právny zástupca žalobkyne, má žalobkyňa obavy, či sa namietaná sudkyňa nebude chcieť v tejto veci odplatiť právnomu zástupcovi žalobkyne za ťažkosti a neprijemné situácie spôsobené trestným konaním. Na základe týchto skutočností preto žalobkyňa navrhuje, aby JUDr. Michaela Králová bola vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2Co/54/2019.

2. K okolnostiam uvádzaným žalobkyňou v uplatnenej námietke zaujatosti sa vyjadrila namietaná sudkyňa JUDr. Michaela Králová, ktorá je predsedníčkou senátu v prebiehajúcom odvolacom konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2Co/54/2019. Uviedla, že vo veci sa necíti byť zaujatá, nemá potrebu právneho zástupcovi žalobkyne, a toľž nie žalobkyňi, ktorá s celým prípadom nemá vôbec nič spoločné, oplatiť údajné nepríjemnosti. Poukázala na to, že v súčasnej dobe, keď je dôvera v súdnictvo narušená, sa bude častejšie stávať, že advokáti, respektíve účastníci sporu podajú na sudcu podnet na začatie trestného stíhania v prípade nespokojnosti s rozhodnutím súdu. Bolo by však z jej strany (ako sudkyne) veľmi neprofesionálne, ak by každý takýto podnet na začatie trestného stíhania mala potrebu oplácať.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd nadriadený Krajskému súdu v Bratislave (§ 54 ods. 2 Civilného sporového poriadku), posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezaujatosti u namietanej sudkyne JUDr. Michaely Královej, predsedníčky senátu 2 Co Krajského súdu v Bratislave z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí.

4. Podľa § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku sudca je vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

5. Právo každého na nezávislý a nestranný súd, zakotvené v článku 36 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, je integračnou súčasťou práva na spravodlivý proces. V náleze sp. zn. II. ÚS 71/97) Ústavný súd Slovenskej republiky vyslovil, že „obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu, čo znamená, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadržal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti pre uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ súd má právomoc o takomto práve rozhodnúť.“

6. Ak je právo na nestranný súd vážne ohrozené z dôvodu nedostatočných záruk nezaujatého konania zo strany sudcu, na predchádzanie a zabránenie možného nespravodlivého rozhodnutia slúži inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodnutia sporu. Je potrebné si uvedomiť, že ide o prostriedok ultima ratio, nakoľko tento inštitút v podstate zasahuje do ústavne garantovaného práva na zákonného sudcu, a preto je v každom konkrétnom prípade potrebné k otázke možného vylúčenia (zákonného) sudcu z prejednávania sporu pre zaujatosť pristupovať so všetkou opatrnosťou a dôkladnosťou a starostlivo zvážiť, či skutočne existujú dôvody, ktoré sudcovi celkom zjavne bránia spor prejednať a rozhodnúť nestranne a nezávisle.

7. Ústavný imperatív, že nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky), je predovšetkým ochranou proti ľubovoľnému či účelovému obsadzovaniu konajúceho súdu. Možno konštatovať, že rovnako neústavné a nezákonné ako prejednanie a rozhodnutie vecí sudcom, o ktorého nezaujatosti je pochybnosť, by bolo aj rozhodnutie o vylúčení sudcu v prípade, kde pre také opatrenie nie sú splnené zákonné podmienky.

8. Účelom inštitútu vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania sporu je prispieť k nestrannému prejednaniu sporu, k nezaujatému prístupu súdu k stranám alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska ustanovenia § 49 Civilného sporového poriadku je právne významný vzťah sudcu, a to buď vzťah k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní.

9. Pomer k sporu ako okolnosť spochybňujúca nezaujatosť sudcu predpokladá situáciu, keď sudca je právne zainteresovaný na výsledku konania. O pomere k stranám alebo k ich zástupcom ako okolnosti

vzbudzujúcej pochybnosti o nezaujatosti sudcu možno uvažovať, ak sa zakladá na príbuzenstve, či iných kladných alebo záporných vzťahoch sudcu k stranám alebo k ich zástupcom. Zaujatosť konkrétneho sudcu v prejednávanej spore musí vyplývať z objektívnych okolností podmieňujúcich jeho vzťah k predmetu konania alebo jeho vzťah k stranám tohto konania alebo k ich zástupcom. Povinnosť preukázať okolnosti odôvodňujúce zaujatosť konajúceho sudcu na pojednaní a rozhodnutí jemu pridelenej veci spočíva na tom, kto vzniesol námietku zaujatosti. Na druhej strane k záveru o tom, že sudca je vylúčený, nie je potrebné, aby bolo preukázané, že je zaujatý. Na vylúčenie sudcu postačuje, ak možno mať so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní, pochybnosti o jeho nezaujatosti, dôvodnosť ktorých musí však vyplývať z objektívne preukázateľných skutočností.

10. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska (sudcu), ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti (spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná). Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k predmetu sporu a k stranám sporu.

11. Subjektívne hľadisko strán sporu (prípadne sudcov samotných) je podnetom pre rozhodovanie o prípadnej zaujatosti, avšak ku konečnému rozhodnutiu o tejto otázke musí dôjsť výlučne na základe hľadiska objektívneho. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, alebo strany sporu, považujúcej sudcu za zaujatého, ale v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je povaha subjektívneho vzťahu sudcu k sporu, k stranám či ich zástupcom, ktorá je natoľko objektivizovateľná, že možno dôvodne pochybovať o nezaujatosti sudcu. K vylúčeniu sudcu môže dôjsť až vtedy, ak je evidentné, že jeho vzťah k sporu, stranám alebo ich zástupcom je takej povahy a intenzity, že aj napriek zákonom stanovenej povinnosti nebude schopný nezávisle a nestranne rozhodnúť.

12. V prvom rade je však potrebné brať zreteľ na to, že sudca je profesionál, spôsobilý odosobniť sa pri výkone svojej funkcie a rozhodovať nestranne. Pokiaľ strana nepreukáže opak, resp. nepredloží súdu také konkrétne indicie, ktoré budú opaku vážne nasvedčovať, je potrebné vychádzať z uvedenej premisy (o nestrannom sudcovi) a neprelamovať princíp zákonného sudcu (teda neodnímať sudcovi vec pridelenú v súlade so zákonom, ani stranám neodnímať zákonného sudcu). Takýto postup bez vážnych dôvodov môže tiež následne vyvolať pochybnosti o nestrannom a nezávislom súde, a to napr. u druhej strany sporu (ktorá zaujatosť sudcu nenamietala).

13. Z hľadiska posúdenia opodstatnenosti stranou sporu vznesenej námietky zaujatosti nie je rozhodujúci jej osobný subjektívny názor, domnienka alebo úvaha. Nemožno preto bez ďalšieho brať na zreteľ len samotné pochybnosti namietajúceho o objektívnom a nestrannom rozhodovaní sudcu, ale vždy treba posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k tomu, že strana pochybuje o objektívnosti sudcu. Nadriadený súd môže vylúčiť namietaného sudcu z pojednania a rozhodovania veci až vtedy, keď je evidentné, že vzťah sudcu nie je stranou len tvrdený, ale že skutočne existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku.

14. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a príslodiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu, keď výnimky môžu vyplývať len z existencie zákonných predpokladov, ktoré neboli v danej veci naplnené.

15. V danom prípade žalobkyňa odôvodnila námietku zaujatosti vznesenú voči predsedníčke senátu 2 Co na Krajskom súde v Bratislave JUDr. Michaele Královej tým, že právny zástupca žalobkyne v súvislosti so zastupovaním tretej osoby v inej právnej veci podal voči tejto sudkyňi podnet pre podozrenie zo spáchania trestného činu zneužitia právomoci verejného činiteľa a marenia spravodlivosti.

16. Je tak zrejmé, že žalobkyňa videla v podaní trestného oznámenia jej právnym zástupcom v inej právnej veci objektívny dôvod pre vznik pochybností o nezaujatosti konania a rozhodovania namietanej sudkyne.

17. Sudca v rámci výkonu súdnictva rozhoduje o právach a povinnostiach fyzických a právnických osôb. Ako predstaviteľ súdnej moci je v porovnaní s inými častejšie objektom kritiky a jeho konanie a rozhodovanie sa môže stať predmetom sťažností a najrozmanitejších foriem vyjadrovania nespokojnosti, krajným prípadom ktorých je podanie návrhu na začatie konania smerujúceho proti sudcovi. Adekvátne tomu sa ale u sudcu predpokladá vyšší stupeň tolerancie a tiež to, že pri prejednávaní a rozhodovaní veci dokáže zachovať potrebný nadhľad (odstup) napriek tomu, že jedna zo strán prejavila nesúhlas s niektorým procesným postupom sudcu alebo jeho prístupom k stranám, prípadne podrobila kritike celkové vedenie konania a rozhodovania sudcu.

18. Samotná skutočnosť, že strana (či jej zástupca) podala návrh na začatie (nejakého) konania voči sudcovi alebo začatie takého konania iniciovala, nie je v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaná za dôvod, ktorý by bez ďalšieho zakladal vylúčenie sudcu v zmysle ustanovenia § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku. Na danom (resp. obdobnom) závere spočívajú už viaceré doterajšie rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky; v rozhodnutí sp. zn. 5 Nc 41/2004 z 28. apríla 2005 najvyšší súd zaujal názor, že dôvodom zakladajúcim vylúčenie sudcu z prejednávaní a rozhodovania vecí nemôže byť sama skutočnosť, že účastník vo vzťahu k osobe sudcu podal „oznámenie pre podozrenie z trestnej činnosti“. Taktiež v rozhodnutí sp. zn. 2 Ndob 39/2010 zo 4. augusta 2010 vyslovil, že „podanie trestného oznámenia na konajúceho sudcu (resp. sudcov) účastníkom konania alebo jeho zástupcom vo všeobecnosti automaticky nezakladá dôvod, pre ktorý by sudca mal byť vylúčený z prejednávaní a rozhodovania vecí, pretože každý prípad je potrebné posudzovať individuálne, a zistiť, či existuje zákonný dôvod na vylúčenie sudcu“. V ďalšom rozhodnutí (sp. zn. 3 Nc 12/2007 z 11. apríla 2007) najvyšší súd uviedol, že dôvodom zakladajúcim vylúčenie sudcu z prejednávaní a rozhodovania vecí nemôže byť sama skutočnosť, že účastník podal na sudcu návrh na začatie priestupkového konania. Vo vzťahu k disciplinárnemu konaniu sudcov v niektorých neskorších rozhodnutiach najvyšší súd priamo konštatoval, že samo iniciovanie podania návrhu na začatie disciplinárneho konania ešte nesignalizuje možnosť zaujatého prístupu sudcu voči tomu, kto podanie takéhoto návrhu voči nemu inicioval (napríklad rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Nc 23/2014 z 9. júla 2014). Podobne v rozhodnutí sp. zn. 1 Nc 51/2013 z 26. septembra 2013 najvyšší súd nepovažoval za dôvod vylučujúci zo zákona sudcu z prejednávaní a rozhodovania vecí „skutočnosť, že sudcovia odvolacieho súdu sú vystavení tlaku disciplinárneho stíhania“. V rozhodnutí sp. zn. 6 Nc 2/2015 z 26. februára 2015 najvyšší súd konštatoval, že len samotné „podanie podnetu na začatie disciplinárneho konania zástupkyňou žalobkyň voči sudcom v inej právnej veci vedenej na krajskom súde, nemožno bez ďalšieho považovať za dôvod, ktorý by zakladal vylúčenie sudcu“.

19. Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. II. ÚS 528/2016 z 23. júna 2016 vyslovil, že podaním trestného oznámenia by účastník konania mohol manipulovať s objektívne danou pozíciou zákonného sudcu. Okrem tohto sudcovia sú vybavení profesionalitou, ktorá ich robí odolnými proti takýmto podnetom. Samotné podanie trestného oznámenia bez prístúpenia iných relevantných

skutočností nemôže viesť k vylúčeniu sudcov. Uvedené Ústavný súd naznačil vo vzťahu k najvyššiemu súdu v uznesení sp. zn. IV. ÚS 385/2011 <. z 8. septembra 2011. Avšak rozdielna situácia nastáva, ak trestné oznámenie podal sudca (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 38/09 <. zo 16. júla 2009). Taktiež ústavný súd konštantne odmietal námietky predsedu najvyššieho súdu, ktorý na niektorých sudcov ústavného súdu tiež podal trestné oznámenie (uznesenie sp. zn. I. ÚS 40/2014 <. z 29. januára 2014), s výnimkou situácie, keď k tomu pristúpili ďalšie okolnosti (uznesenie sp. zn. I. ÚS 287/2013 <. z 29. mája 2013).

20. Podanie trestného oznámenia (bez ďalšieho) stranou sporu na sudcu, ktorý spor prejednáva a rozhoduje, samo o sebe nemá za následok vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Pokiaľ by za dostatočný dôvod pre vylúčenie sudcu bolo bez ďalšieho považované (už) podanie sťažnosti, civilnej žaloby, trestného oznámenia alebo podnetu na začatie disciplinárneho stíhania, došlo by tým bezpochyby k popretiu podstaty zásady, v zmysle ktorej sa subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Pokiaľ podanie trestného oznámenia stranou sporu na sudcu bez ďalšieho automaticky neznamená vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci, tým skôr má potom vo vzťahu k vzniku pochybností o nestrannosti sudcu menšiu váhu len samotná skutočnosť, že podnet na trestné stíhanie podal voči namietanému sudcovi právny zástupca strany, avšak v súvislosti s úplne inou právnou vecou, zastupujúc mandanta odlišného od strany sporu v tejto veci.

21. Podanie trestného oznámenia na sudcu teda samo o sebe nevyklučuje namietaného sudcu z prejednávania a rozhodovania sporu (právnej veci). Až v prípade, ak by sudca v dôsledku proti nemu smerujúceho určitého podania (napríklad sťažnosti, civilnej žaloby, trestného oznámenia, podnetu na začatie disciplinárneho konania) nedokázal zachovať požadovaný nadhľad a zo všetkých okolností prejednávanej veci by bolo zrejmé, že stratil schopnosť pristupovať nezaujato k sporu, stranám sporu, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní, boli by dané podmienky pre jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania podľa § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku, nie však z dôvodu samotného podania návrhu na začatie konania proti sudcovi, ale z dôvodu, že pod vplyvom podania tohto návrhu sa zmenil pôvodne neutrálny vzťah sudcu k sporu, stranám sporu alebo osobám zúčastneným na konaní.

22. Z vyjadrenia namietanej zákonnej predsedníčky senátu 2 Co Krajského súdu v Bratislave JUDr. Michaely Královej vyplýva, že sa subjektívne necíti byť zaujatá. Najvyšší súd posúdil aj objektívne aspekty nestrannosti namietanej sudkyne, pričom nedospel k záveru o existencii takých skutočností, ktoré by mali povahu dôvodov vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Zo žiadnych tvrdených skutočností (ani náznakom) nevyplyva, že by podanie trestného oznámenia právnym zástupcom žalobkyne v mene tretej osoby v súvislosti s inou, nesúvisiacou právnou vecou ovplyvnilo vzťah tejto sudkyne k právnemu zástupcovi žalobkyne, prípadne k samotnej žalobkyni v miere významnej pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania sporu v zmysle § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku.

23. S ohľadom na obsah námietky zaujatosti najvyšší súd pre úplnosť poznamenáva, že taktiež nie je dôvodom na vylúčenie sudcu postup v iných konaniach, t. j. v jeho procesnom postupe a rozhodovacej činnosti (§ 49 ods. 3 Civilného sporového poriadku).

24. Vzhľadom na vyššie uvedené dospel najvyšší súd k záveru, že v danom prípade nie sú splnené zákonné predpoklady podľa § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku na vylúčenie sudkyne Krajského súdu v Bratislave JUDr. Michaely Královej z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2Co/54/2019. Námietku zaujatosti vznesenú žalobkyňou považoval preto za nedôvodnú.

25. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.